

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากระบวนการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุดรธานีตามความคิดเห็นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามสาระ ดังนี้

1. แนวคิดการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา
 - 1.1 ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษา
 - 1.2 ประเภทของทรัพยากรทางการศึกษา
 - 1.3 ความหมายและความสำคัญของการบริหารทรัพยากร
 - 1.4 กระบวนการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา
 - 1.5 วงจรคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา PDCA
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
 - 2.1 ความหมายของการจัดการศึกษา
 - 2.2 แนวการจัดการศึกษา
 - 2.3 ระบบการศึกษา
3. โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 3.1 ความหมายและประเภทขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 3.2 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 3.3 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 3.4 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดในการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

1.1 ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษา

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2545: 5) ให้ความหมายไว้ว่า ทรัพยากร ได้แก่ สิ่งที่เป็นตัวกลางซึ่งอาจอยู่ในรูปของ คน วัสดุ เงิน หรืออื่น ๆ ที่จะเป็เครื่องมือช่วยในการดำเนินงานขององค์การสำเร็จได้

สุทธวิวรรณ ดันติรจนาวงศ์ (2546: 143) ให้ความหมายของทรัพยากรไว้ว่า ทรัพยากร คือสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานให้สำเร็จตามความต้องการของหน่วยงาน ลักษณะของทรัพยากรแบ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรที่เป็นวัสดุ ทรัพยากรทางสังคม

ชัยอนันต์ สมุทรวานิช (2541: 4) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษาไว้เป็นสองแนวทาง คือ

ทรัพยากรทางการศึกษาในความหมายที่แคบ คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) ที่นำไปใช้เพื่อจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทภายในสังคม ปัจจัยนำเข้านี้ส่วนใหญ่จะเป็นในรูปของเงินงบประมาณทั้งด้านรายจ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานประจำ เช่น เงินเดือนและค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายวัสดุอุปกรณ์กับรายจ่ายด้านการลงทุน

ทรัพยากรทางการศึกษาในความหมายที่กว้างคือ ปัจจัยนำเข้า (Input) และปัจจัยกระบวนการจัดการในการแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้านั้นให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล พิจารณาในแง่นี้ ทรัพยากรทางการศึกษาจึงไม่จำกัดอยู่เฉพาะงบประมาณทางการศึกษา หากรวมถึงการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถในการดึงและระดมสรรพกำลังในสังคมเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมเกื้อหนุนการศึกษาในรูปลักษณะต่าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเม็ดเงิน หรืออุปกรณ์ หรือเวลา (Time) ที่จัด เป็นการให้โอกาสทางการศึกษาทั้งในแง่ของการสละเวลามาให้บริการทางการศึกษาจากบุคคลในสังคมซึ่งมิใช่ครู-อาจารย์ประจำ นอกจากนั้นทรัพยากรทางการศึกษายังหมายรวมถึง ทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการให้บริการทางการศึกษา ตลอดจน กลิ่นวิทย์ โทรทัศน์ ดาวเทียม อินเทอร์เน็ต ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาด้วย

จากนิยามดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง ปัจจัยหรือสื่อกลางเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งปัจจัย หรือสื่อกลางดังกล่าวอาจอยู่ในรูปของคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ความรู้ ข้อมูล และการบริหารจัดการ

1.2 ประเภทของทรัพยากรทางการศึกษา

เบนเดอร์ (Bender, Paul S.1983: 6) ได้แบ่งทรัพยากรเพื่อดำเนินการกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกระดับ

2. ทรัพยากรทางกายภาพ (Physical Resources) ประกอบด้วย

2.1 ที่ดิน (Land)

2.2 เครื่องอำนวยความสะดวก (Facilities)

2.3 เครื่องมือ (Equipment)

2.4 วัสดุ และ /หรือ พลังงาน (Material and /or Energy)

3. ทรัพยากรการเงิน (Financial Resources) ได้แก่ เงินและสิ่งอื่นๆ ที่สามารถใช้แทนเงินได้

4. สารสนเทศ (Informational Resources) ประกอบด้วย

4.1 ข้อมูล (Data)

4.2 ความรู้ (Knowledge)

4.3 ซอฟต์แวร์ (Software)

4.4 ฮาร์ดแวร์ (Hardware)

Nichols (Nichols M. 1971:341-347) ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรในชุมชนไว้ดังนี้

1. ผู้ชำนาญพิเศษ (Specialists) เช่น นักดนตรี จิตรกร ผู้ชำนาญงานอดิเรก นักกีฬาอาชีพ พนักงานซื้อขายบริการ นักธุรกิจ พ่อค้า นายธนาคาร นักอุตสาหกรรม ช่างนา

2. พ่อแม่ หรือผู้ปกครองนักเรียน (Parents of Students)

3. ตัวแทนขององค์กรต่างๆ (Agency Representatives) ได้แก่ บุคคลที่เป็นตัวแทนของสังคม เทศบาล ศูนย์วัฒนธรรม และหน่วยงานอื่นๆ

4. ผู้แทนด้านธุรกิจ และอุตสาหกรรม (Business and Industrial Representative) บุคคลที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม บริษัทขนส่ง เหมืองแร่ สำนักงานเทศบาล กิจการค้า ต่าง ๆ การเงินและการประกันภัย

5. ผู้แทนของรัฐบาล (Government Representative) เช่น นายกเทศมนตรี คณะกรรมการธิการของจังหวัด ตำรวจ พนักงานดับเพลิง เจ้าหน้าที่อนามัย เป็นต้น

6. คณะกรรมการผู้มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชน (Citizens Advisory Committees) เช่น กรรมการศึกษา คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะที่ปรึกษาของโรงเรียน คณะครูในโรงเรียน เป็นต้น

7. ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) ประกอบด้วย พืช สัตว์ป่า น้ำ ดิน และวัตถุทางธรรมชาติอื่นๆ

8. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Resources) มนุษย์ได้สร้างสิ่งต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งมีคุณค่าที่ควรนำมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น อาคาร สถานที่ เครื่องบิน ถนน รถไฟ รถยนต์ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ปุชนิยสถาน เป็นต้น

อุทัย บุญประเสริฐ (อ้างใน ศุภร บุญราช 2544: 10) ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรออกเป็น 6 ประเภทดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย สิ่งที่เป็นธรรมชาติ เช่น แสงแดด น้ำ อากาศ แผ่นดิน ที่ดิน สัตว์ พืช ป่า ภูเขา แหล่งต่าง ๆ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอื่นๆ ในชุมชน

2. ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ประชาชนหรือบุคคลประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นโดยเฉพาะ และบุคคลจากชุมชนอื่นที่มาเยี่ยมเยือน หรือผู้ที่ได้รับเชิญให้มาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนในบางโอกาส เช่น พระ เจ้าหน้าทีการเกษตร เจ้าหน้าที่อนามัย พ่อค้า เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น

3. ทรัพยากรในลักษณะสถาบันในชุมชน ได้แก่ องค์กรต่าง ๆ เช่น วัด ตลาด ห้องสมุดประชาชน สถานีอนามัย ศาลาประชาคม เทศบาล กลุ่มการเมือง เป็นต้น

4. ทรัพยากรทางเทคนิค หมายถึง สิ่ง que แสดงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ของมนุษย์ ช่วยให้เด็กเกิดจินตนาการ เกิดแรงบันดาลใจในการคิดสร้างสรรค์

5. ทรัพยากรในรูปของกิจกรรมในชุมชน อาจเป็นกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ การปฏิบัติงานของทางราชการ หรือหน่วยงานต่าง ๆ กิจกรรมความเคลื่อนไหวเพื่อแก้ปัญหาและปรับปรุงสภาพต่างๆ ในชุมชน ซึ่งโรงเรียนอาจนำนักเรียนไปศึกษาหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ เช่น การรณรงค์เพื่อรักษาความสะอาด การส่งเสริมสนับสนุนการออกเสียงเลือกตั้งและกระบวนการประชาธิปไตยในชุมชน การปรับปรุงแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน เป็นต้น

6. ทรัพยากรด้านการเงิน หมายถึง ทรัพยากรในรูปของการเงิน ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากผู้มีฐานะดี จากผู้ยินดีจะบริจาค จากผู้ที่ต้องการสละทรัพย์ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อสนับสนุนโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

ศรีสุตา จริยากุล (2545: 189) ได้จำแนกทรัพยากรในชุมชนเป็น 3 ประเภท คือ จำแนกตามลักษณะนามธรรมและรูปธรรม จำแนกตามแหล่งกำเนิดและจำแนกตามวัตถุประสงค์ การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ ซึ่งทรัพยากรแต่ละประเภทสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาได้ดังนี้

1. จำแนกตามลักษณะทางรูปธรรมและลักษณะนามธรรม

1.1 ลักษณะทางรูปธรรม เช่น แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติที่สามารถมองเห็นด้วยตา เช่น ต้นไม้

1.2 ลักษณะทางนามธรรม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ศิลปะ ความชำนาญการ ทั้งหมดนี้เป็นนามธรรมและเป็นสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยใจ ทำให้นักเรียนได้ซึมซับลงในจิตใจ มองเห็นคุณค่าของทรัพยากรจนเกิดการประพฤติปฏิบัติตาม

2. จำแนกตามแหล่งกำเนิด ได้แก่ แหล่งกำเนิดจากธรรมชาติและแหล่งกำเนิดจากสังคม

2.1 แหล่งกำเนิดจากธรรมชาติ หรือแหล่งเรียนรู้จากทรัพยากรธรรมชาติ คือ ประการแรก คือทรัพยากรหมุนเวียน ได้แก่ ทรัพยากรที่เมื่อนำไปใช้ประโยชน์แล้วสามารถมีขึ้นได้ในระยะไม่นานนัก เกิดขึ้นใหม่ได้ตามธรรมชาติ หรือมนุษย์ช่วยสร้างเสริมขึ้นใหม่ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ สัตว์ป่า และอาหารชนิดต่างๆ ของมนุษย์ ประการที่สอง คือทรัพยากรที่สูญสิ้น เป็นทรัพยากรที่ใช้หรือบริโภคแล้วหมดสิ้นไปได้ เช่น แร่ธาตุ เชื้อเพลิงบางชนิด

ทรัพยากรที่เป็นแหล่งกำเนิดจากธรรมชาติ เราจะนำมาจัดการเรียนการสอนได้โดยจัดให้นักเรียนศึกษาแหล่งที่เป็นของจริง เช่น การสังเกตดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้จากการพาไปเดินป่า หรือนำของจริงมาเรียนในห้องเรียน

2.2 แหล่งกำเนิดจากสังคม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นได้แก่ พิพิธภัณฑ์ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ สถานประกอบการ ห้องสมุด สถาบันการศึกษา ศูนย์วัฒนธรรม สถานที่ทางศาสนา เช่น โบสถ์ วัด มัสยิด หรือโบราณสถานต่างๆ และแหล่งเรียนรู้ในสังคม เช่น บ้าน ที่ทำงาน เพื่อน สื่อมวลชน สถานที่ท่องเที่ยว

แหล่งเรียนรู้ที่จำแนกตามแหล่งกำเนิดและแหล่งเรียนรู้ทางสังคมสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ดังต่อไปนี้

2.2.1. ได้ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารเพิ่มขึ้น เช่น การเดินป่า การเข้าชม พิพิธภัณฑ์ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมจากวิชาที่ได้เรียนโดยการสังเกต จดบันทึก เสนอรายงานเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับ

2.2.2. เป็นแหล่งปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม เช่น การไปศึกษาค้นคว้าที่ศูนย์วัฒนธรรม หรือชมศิลปะจากสถานที่ทางศาสนาหรือโบราณสถานต่างๆ เห็นความงดงามและความศรัทธาของศาสนิก จะเกิดเจตคติว่า คนโบราณเป็นผู้มีปัญญา เกิดความรู้สึภาคภูมิใจ และหวงแหนคิดจะรักษาไว้

2.2.3. แหล่งฝึกทักษะฝีมือในภาคปฏิบัติ เช่น เมื่อเรียนการช่างต่างๆ การโรงแรมและการท่องเที่ยว ถ้ามีแหล่งฝึกทักษะที่ได้จัดเตรียมไว้ให้นักเรียนก็ส่งนักเรียนไปฝึกงานได้

2.2.4. แหล่งสืบทอดความรู้และอนุรักษ์ความรู้ของชุมชนไว้ เช่น แหล่งเรียนรู้ในสังคม แหล่งที่ช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนการรู้จักดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3. จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งที่จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนและบุคคลทั่วไปได้ศึกษา เช่น ห้องฟิสิกส์ โรงเรือนเพาะชำ ศูนย์รวบรวมพันธุ์พืชหายาก สวนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น

1.3 ความหมายและความสำคัญของการบริหารทรัพยากร

ทรัพยากรเป็นศูนย์กลางหรือตัวกระตุ้นที่ทำให้กิจกรรมขององค์กรหรือหน่วยงานดำเนินไปได้และทรัพยากรมีบทบาทต่อกิจกรรมหรือการดำเนินการกิจขององค์กรหรือหน่วยงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

ปรีชา คัมภีรปกรณ (2545: 11) ได้ให้ความหมายและความสำคัญของการบริหารทรัพยากรไว้ว่า การบริหารทรัพยากร คือ การพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่หน่วยงาน การบริหารทรัพยากรมีความจำเป็นและความสำคัญ ดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรม
2. เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานในการจัดสรรทรัพยากรให้แก่หน่วยงานนั้น
3. เพื่อเป็นการควบคุมการดำเนินงานขององค์กรหรือผู้รับผิดชอบการบริหารทรัพยากรในบางครั้ง
4. เพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมใหม่ๆ
5. เพื่อเป็นการกระจายทรัพยากร

พินิจเศ เจษฎาจันทร์ (2545: 277) กล่าวถึงหลักการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการลงทุนทางการศึกษาว่ามีหลักสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

1. ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ประสิทธิภาพแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ประสิทธิภาพภายใน (Internal Efficiency) หมายถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากรของระบบการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

1.2 ประสิทธิภาพภายนอก (External Efficiency) หมายถึงความสามารถของระบบการศึกษาในการผลิตกำลังคนที่สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของระบบเศรษฐกิจ

2. ความเป็นธรรม การจัดสรรทรัพยากรโดยคำนึงถึงความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2545: 14) กล่าวถึงหลักการบริหารทรัพยากรว่า มีหลักการอย่างกว้าง ๆ 3 ประการ คือ

1. หลักความเสมอภาค ต้องถือหลักนี้อย่างเคร่งครัด ซึ่งจะเน้นความเสมอภาคด้านคุณภาพมากกว่าความเสมอภาคในด้านโอกาส

2. หลักประสิทธิภาพ จะต้องคำนึงถึงให้มากที่สุดในขณะที่ทรัพยากรมีจำกัด ความมีประสิทธิภาพในการบริหารจะรวมถึงประสิทธิภาพในการจัดสรรและประสิทธิภาพในการใช้

3. หลักประสิทธิผล การใช้หรือการบริหารทรัพยากร คือการพยายามหาสิ่งมาช่วยเหลือ สนับสนุนให้การดำเนินงานของกิจกรรมต่าง ๆ บรรลุเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุป ทรัพยากรเป็นสื่อกลางที่จะทำให้บุคคลสามารถดำเนินการต่าง ๆ ให้บรรลุภารกิจขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารทรัพยากรจึงเป็นความพยายามในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีหลักการในการบริหารทรัพยากรที่สำคัญ ๆ 4 หลักคือ หลักความเสมอภาค หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผลและหลักความเป็นธรรม

1.4 กระบวนการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

แนวคิดและการบริหารทรัพยากรเพื่อพัฒนาประเทศมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา วิทยากร เชียงกูล (2542: 163) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยยุคก่อนประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2504 ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ระดมบริจาคทรัพย์สิ่งของและแรงงานสร้างโรงเรียน วัด สะพาน ฯลฯ ให้เป็นของส่วนรวมโดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณจากรัฐ หรือพึ่งเพียงบางส่วน แต่ในยุค 40 ปีที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐขยายตัว

ใหญ่โตไปทำงานพัฒนามากขึ้นและชุมชนมีบทบาทลดลง การระดมทรัพยากรกลายเป็นเรื่องมุ่งใช้งบประมาณของรัฐเป็นส่วนใหญ่ และไม่อาจจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาได้มากเพียงพอ เพราะนอกจากประชากรจะเพิ่มขึ้น ผู้ต้องการจะเรียนเพิ่มขึ้นแล้ว การจัดการศึกษาถ้าจะให้คุณภาพสูงก็ต้องใช้ทรัพยากรในอัตราสูงขึ้นด้วย

อภิชัย พันธเสน (2539 : 157) เห็นว่า ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ท้องถิ่นต่างๆ ต่างมีความหลากหลายมากขึ้นทุกที อันเป็นผลจากความไม่สามารถปรับตัวได้ในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อแบบแผนในการดำเนินชีวิต การเมือง เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไป การรวมอำนาจการตัดสินใจและการดำเนินการทั้งหมดไว้ที่ศูนย์กลางย่อมไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของท้องถิ่นได้ ผลก็คือ ทำให้ท้องถิ่นอ่อนแอและไม่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองของตนเองได้ เกิดเป็นปัญหาในการพัฒนาชนบท การกระจายอำนาจในการตัดสินใจและปกครองตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ในช่วงปฏิรูปการศึกษาไทย ชัยอนันต์ สมุทรวณิชย์ (2541: 37) ได้วิจัยประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในประเด็นทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้ข้อสรุปว่า ปัญหาเรื่องความเสมอภาค คุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษาเป็นประเด็นหลักของการปฏิรูปการศึกษา โดยผ่านการพัฒนารูปแบบงบประมาณทางการศึกษา ได้มีการเสนอให้มีการระดมเงินจากแหล่งอื่นๆ นอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดินมาใช้ในการจัดการศึกษามากขึ้น ในส่วนของเงินอุดหนุนจากท้องถิ่นควรมีการกระจายอำนาจทางการเงินและการคลัง รวมทั้งปฏิรูประบบภาษีอากรเพื่อให้ท้องถิ่นหารายได้เพิ่มขึ้น ในระยะแรกเริ่มมีข้อเสนอให้นำรายได้ของท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาให้สูงขึ้นจากเดิม ควรระดมการลงทุนจากภาคเอกชนและผู้เรียนให้มากขึ้น โดยส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาลงทุนทางการศึกษาและให้ผู้เรียนเสียค่าเล่าเรียนให้สะท้อนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้มากขึ้น โดยรัฐให้การสนับสนุนทางการเงินและความช่วยเหลือทางวิชาการ ตลอดจนอำนวยความสะดวกเพื่อให้ภาคเอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีแนวทางการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ตามมาตรา 58 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542 : 29)

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน

องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการศึกษาดังนี้

1. ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนด
2. ให้นุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุน และการใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด

สุทธิวรณ ดันดิรจนาวงศ์ (2546: 144) ได้สรุปความสำคัญของการระดมทุนเพื่อจัดการศึกษาจากสาระบัญญัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระหว่างบุคคล ภาครัฐ ภาคเอกชน ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. เพื่อไม่ให้ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาเป็นภาระกับภาครัฐเพียงอย่างเดียว ควรเป็นภาระของบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งภาคเอกชน องค์กรต่างๆ รับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมจะช่วยให้มีงบประมาณสนับสนุนทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นในสถานศึกษา
3. เพื่อสนับสนุนการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการสถานศึกษาซึ่งทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มิอยู่ในชุมชน นำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาได้คือ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรทางสังคม
4. เพื่อให้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นแหล่งวิชาการ ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพราะสถาบันการศึกษาเป็นหน่วยหนึ่งของชุมชน ผู้เรียนจะต้องศึกษาและเรียนรู้ความเป็นอยู่ของสังคม ชุมชน เพื่อที่จะได้ปรับปรุงตนเองให้อยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข
5. เพื่อใช้ทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เป็นแหล่งส่งเสริมประสบการณ์และให้ความรู้แก่ผู้เรียนให้มีความรู้ที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น นั่นคือ สถานศึกษารู้จักเลือกสรรแหล่งวิชาในชุมชน หรือจากสถานที่ใกล้เคียงชุมชนนั้น

6. เพื่อใช้การพัฒนากิจการการศึกษาของสถาบัน โดยใช้ทรัพยากรในการจัดกิจกรรมทั้งภายใน ภายนอกสถานศึกษา และการจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน

7. เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการทรัพยากรการศึกษาในภาพรวมและในระดับสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากทรัพยากรการศึกษาทั้งที่มีอยู่ในสถานศึกษา และแหล่งชุมชน สามารถนำมาสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในการเรียนการสอนและกิจกรรมสนับสนุนงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษาได้

จากแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 58 ดังกล่าว รัฐจำเป็นต้องมีมาตรการเสริมเพื่อรองรับ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (อ้างในสุนนทิพย์ บุตรสมบัติ 2545: 155-157) ได้กำหนดมาตรการรองรับไว้ดังนี้

1. ลดหย่อน/ยกเว้นภาษีเพื่อการระดมทุนและการลดต้นทุน ได้แก่
 - 1.1 ภาษีโรงเรือนและที่ดินสำหรับสถานศึกษาเอกชน
 - 1.2 ภาษีสินค้าที่นำมาใช้เพื่อการศึกษาเป็นการเฉพาะ ให้ครอบคลุมวัสดุ อุปกรณ์การศึกษาที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
2. การกันรายได้จากการจัดเก็บภาษีมาใช้ในการศึกษา ได้แก่
 - 2.1 สนับสนุนการจัดเก็บภาษีการรับมรดก โดย กำหนดมูลค่านับค่าของมรดกที่จะจัดเก็บและให้กันรายได้จากการจัดเก็บภาษีดังกล่าว มาใช้ในการศึกษา ซึ่งในเบื้องต้นได้เสนอให้เพิ่มค่าธรรมเนียมการโอนอสังหาริมทรัพย์ ที่เป็นที่ดิน และกันรายได้ดังกล่าวมาใช้ในการศึกษา
 - 2.2 สนับสนุนการจัดเก็บภาษีทรัพย์สินและให้กันรายได้จากการเก็บภาษีดังกล่าวมาใช้ในการศึกษา
3. การส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการบริจาคเพื่อการศึกษา ได้แก่
 - 3.1 การเพิ่มรายการบริจาคเพื่อการศึกษาเป็นรายการหักลดหย่อนสำหรับการเสียภาษีรายได้บุคคลธรรมดาหรือภาษีเงินได้นิติบุคคลอีกรายการหนึ่งแยกต่างหากจากรายการลดหย่อนการบริจาคเพื่อการกุศลอื่น
 - 3.2 การยกเว้นค่าธรรมเนียมการโอนอสังหาริมทรัพย์ที่บริจาคให้สถานศึกษาของเอกชนที่เป็นนิติบุคคลและหากสถานศึกษาเลิกกิจการต้องจัดให้มีการชำระบัญชีและให้ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการบริจาคตกเป็นของรัฐหรือมูลนิธิเพื่อการศึกษา
 - 3.3 หากมีการจัดเก็บภาษีการรับมรดก ให้ยกเว้นภาษีการรับมรดกเฉพาะในส่วนที่ผู้รับมรดกบริจาคให้กับกองทุนเพื่อการศึกษาหรือเพื่อการศึกษาเป็นการเฉพาะ

4. การบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ได้แก่

4.1 การกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการบริหารจัดการสำหรับสถานศึกษาที่ไม่สามารถจัดการศึกษาได้เต็มศักยภาพของสถานศึกษาอันนำไปสู่การใช้ทรัพยากรที่ไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วยรูปแบบที่เหมาะสม เช่น การยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา (สถานศึกษาที่มีขนาดต่ำกว่า 250 คน) การใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น

4.2 กำหนดอัตราส่วนครูต่อนักเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานอัตรากำลังข้าราชการครูในสถานศึกษาเท่ากับ 1:25 (ครูผู้สอน)

4.3 การจัดทำแผนที่การศึกษา (School Mapping) เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5. การระดมทุนจากแหล่งทรัพยากรอื่นๆ ได้แก่

5.1 การส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันการเงินจัดสรรเงินกู้เพื่อการศึกษาในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเพื่อการพาณิชย์ โดยรัฐให้การค้ำประกัน

5.2 การกำหนดอัตราค่าบริการสาธารณูปโภคสำหรับบริการการศึกษา รวมทั้งบริการทางอินเทอร์เน็ต (Internet) ในอัตราพิเศษเป็นการเฉพาะซึ่งต่างจากการประกอบธุรกิจเชิงพาณิชย์อื่น เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าประปา ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น

5.3 ออกสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับพิเศษ) เพื่อนำรายได้มาใช้ในการศึกษา

5.4 สนับสนุนให้สถานศึกษามีเงินทุนสะสมระยะยาวเพื่อให้สถานศึกษามีทุนไว้ใช้สำหรับการพัฒนาการศึกษาโดย

5.4.1 ให้สถานศึกษาจัดเก็บเงินงบประมาณเหลือจ่ายเข้าเป็นทุนสะสมของสถานศึกษาโดยไม่ต้องนำส่งคืนกระทรวงการคลัง

5.4.2 จัดสรรงบประมาณเป็นเงินกองทุนคงยอดเงินต้น (Endowments Fund) โดยรัฐจัดสรรงบประมาณเป็นเงินกองทุนคงยอดเงินต้นหรือเงินสมทบ (Equalizing Matching Grants) เพื่อตั้งเป็นทุนสะสมสำหรับสถานศึกษาที่ยากจนหรือตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกลที่ไม่สามารถระดมทุนได้เองในระยะเริ่มต้นเพื่อกระตุ้นให้สถานศึกษา ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการระดมทุนของสถานศึกษาให้มากขึ้น

6. ให้ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาของรัฐ (ระดับปริญญาตรี) จ่ายค่าเล่าเรียนค่าธรรมเนียมในสัดส่วนที่สูงขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 35 ของต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา จำแนกตามสาขาวิชาโดยดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไปภายในระยะเวลา 5 ปี สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในกรณีค่าใช้จ่ายสำหรับจัดบริการเสริมหรือเกินกว่าหลักสูตรมาตรฐานให้ผู้ปกครอง

เป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายโดยไม่เป็นการบังคับและจัดให้มีทางเลือกสำหรับผู้เรียนที่ยากจนด้อยโอกาส สำหรับค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลได้แก่ ค่าเครื่องแบบ ค่าหนังสือตำรา ค่าอาหารเสริม (นม) และอาหารกลางวันให้ผู้ปกครองเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่าย ยกเว้นผู้เรียนที่มีฐานะยากจนด้อยโอกาส รัฐจะจัดสรรงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนชดเชยให้ผู้เรียนเหล่านั้น เพื่อสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรม

7. การส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคลมีอิสระในการบริหารจัดการทรัพย์สินและรายได้ของสถานศึกษามากขึ้น โดยการยกเลิกหลักเกณฑ์ วงเงินและราคากลางตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเงินบำรุงการศึกษา พ.ศ. 2534 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการรับจ่ายเงินเพื่อประโยชน์การศึกษา พ.ศ. 2538 เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance Based Budgeting) และแนวทางการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ทั้งนี้ สถานศึกษาจะต้องมีระบบการบริหารการเงินการบัญชีที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

สำหรับที่ราชพัสดุ สถานศึกษามีอำนาจจัดการและจัดหาประโยชน์จากที่ราชพัสดุโดยเฉพาะเพื่อการศึกษาเท่านั้น หากจำเป็นต้องจัดหาประโยชน์เพื่อการอื่นต้องทำความตกลงกับกรมธนารักษ์เป็นกรณีไป โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดรวบรวมเรื่องการใช้ที่ราชพัสดุของสถานศึกษาและทำความตกลงกับกรมธนารักษ์ในคราวเดียวกันสามารถเสนอขอยกเว้นการประมูลได้

1.5 วงจรคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา PDCA

PDCA เป็นวงจรพัฒนาคุณภาพงาน เป็นวงจรพัฒนาพื้นฐานหลักของการพัฒนาคุณภาพทั้งระบบ (Total Quality Management : TQM) ผู้ที่คิดค้นกระบวนการหรือวงจรพัฒนาคุณภาพคือ Shewhart นักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกัน แต่ Deming ได้นำไปเผยแพร่ที่ประเทศญี่ปุ่น จนประสบผลสำเร็จ และเป็นกระบวนการพัฒนางานที่ผลักดันให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศมหาอำนาจของโลก คนทั่วไปจึงรู้จักวงจรพัฒนาคุณภาพ จากการเผยแพร่ของ Deming จึงเรียกว่า วงจร Deming เมื่อวงจรเดิมมิ่งได้ถูกนำไปใช้และพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นวงจร PDCA นับเป็นวงจรที่ได้รับความนิยม กลายเป็นวงจรหลักในการบริหารงานมีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก (<http://61.19.35.21/mod/resource/view.php?id=338>)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ เสรี ลาซโรจน์ (2545: 16) ได้เสนอให้ใช้วงจรพัฒนาคุณภาพเดมมิง (The Deming Cycle) เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งมีขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นขั้นการพัฒนาความคิดที่จะสร้างรูปแบบและรายละเอียดต่างๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริงได้ โดยมีองค์ประกอบที่ชัดเจน 3 ประการคือ

- 1.1 ขอบเขตของปัญหาและความต้องการ
- 1.2 วัตถุประสงค์และเป้าหมาย
- 1.3 วิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
2. ขั้นปฏิบัติการ (Do) ประกอบด้วยการลงมือทำ 3 ขั้นตอน คือ
 - 2.1 การวางกำหนดการซึ่งประกอบด้วย
 - 2.1.1 กำหนดกิจกรรมต่างๆที่ต้องการจะปฏิบัติ
 - 2.1.2 การกำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในแต่ละกิจกรรม
 - 2.1.3 การกำหนดทรัพยากรต่างๆที่ต้องใช้ในแต่ละกิจกรรม
 - 2.2 การจัดทำรูปแบบแมตริกซ์ (Matrix Management) เพื่อดึงผู้เชี่ยวชาญมาช่วยเสริมกำลังในการทำงานและประสานฝ่ายต่างๆให้เกิดการร่วมมืออย่างเข้มแข็งในขณะเดียวกันก็จะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคลในองค์กรด้วย ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ
 - 2.2.1 ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจงานทั้งหมดและเข้าใจเหตุผลที่ต้องมีการพัฒนา
 - 2.2.2 ให้ผู้ร่วมงานสามารถใช้ดุลยพินิจอันเหมาะสมในการปฏิบัติงานด้วยความยืดหยุ่นภายใต้กรอบที่กำหนดแนวทางไว้
 - 2.2.3 ฝึกสอนให้ผู้ปฏิบัติงานมีการฝึกทั้งกระบวนการคิดและการปฏิบัติงาน โดยอธิบายให้เข้าใจหรือแสดงให้เห็น
 - 2.2.4 ให้มีโอกาสดลองปฏิบัติจริง
 - 2.2.5 ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในขณะที่มีการฝึกอบรม
 - 2.2.6 ให้อัปเดตยอมรับฟังความคิดเห็นการวิจารณ์ของผู้อื่นเพื่อปรับปรุงงาน
 - 2.2.7 ให้มีการวางแผนที่เป็นเอกสารชัดเจนเข้าใจตรงกันในการฝึกอบรม
 - 2.2.8 มีการให้รางวัลแก่ทุกคนที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุงงาน
 - 2.2.9 พัฒนาให้คนมีความสามารถหลายๆด้าน
 - 2.2.10 พัฒนาจิตใจให้รักความร่วมมือในการทำงาน
3. ขั้นการตรวจสอบ (Check) เป็นขั้นตอนการตรวจสอบเพื่อให้รู้สภาพของงานที่เป็นอยู่ โดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางแผนไว้ ซึ่งควรมีขั้นตอนการทำงานที่สำคัญดังนี้
 - 3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ รวบรวมข้อมูล
 - 3.2 พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอน ๆ ในแต่ละกิจกรรม เพื่อทราบปริมาณและคุณภาพของผลงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอนและในแต่ละกิจกรรมเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

3.3 รายงานผลการประเมินรวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลวที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งรายงานนี้อาจเป็นรายงานเร่งด่วนด้วยวาจาอย่างไม่เป็นทางการก่อนก็ได้ แต่รายงานอย่างเป็นทางการก็ต้องมี

4. ขั้นตอนการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงงาน (Act) เป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการเมื่อมีการค้นพบปัญหา ข้อบกพร่อง หรือแนวทางปรับปรุงงานซึ่งต้องมีการดำเนินงานให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยไม่ชักช้าโดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

4.1 หากผลงานผิดไปจากเป้าหมายต้องวิเคราะห์ให้ถึงต้นเหตุและแก้ไขต้นเหตุ

4.2 หากพบความผิดปกติต้องสอบถามข้อเท็จจริงให้ปรากฏ เพื่อป้องกันมิให้ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นอีก

4.3 การแก้ปัญหาเพื่อให้ผลงานได้มาตรฐาน อาจใช้วิธีการได้หลายทางตามเหตุแห่งปัญหา แต่มาตรการต่อไปนี้มีมีความจำเป็นคือ

4.3.1 การชำนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์

4.3.2 การปรับปรุงระบบและวิธีการทำงาน

4.3.3 การประชุมเพื่อวิเคราะห์หรือปรึกษาหารือเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2548: 6) ได้สรุปวงจรคุณภาพเดมมิ่งหรือกระบวนการ PDCA ไว้ว่า PDCA (Plan-Do-Check-Act) เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ วางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุง การดำเนินกิจกรรม PDCA อย่างเป็นระบบให้ครบวงจรอย่างต่อเนื่อง หมุนเวียนไปเรื่อย ๆ ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ขั้นตอนแต่ละขั้นของวงจร PDCA มีรายละเอียด ดังนี้

วางแผน (Plan) หมายความว่ารวมถึงการกำหนดเป้าหมาย / วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานวิธีการ และขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงาน บรรลุเป้าหมายในการวางแผนจะต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เป้าหมายที่กำหนดต้องเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจ ขององค์กรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร การวางแผนในบางด้านอาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐาน ของวิธีการทำงานหรือ เกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ไปพร้อมกันด้วยข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานนี้ จะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบได้ว่า การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้ระบุไว้ในแผนหรือไม่

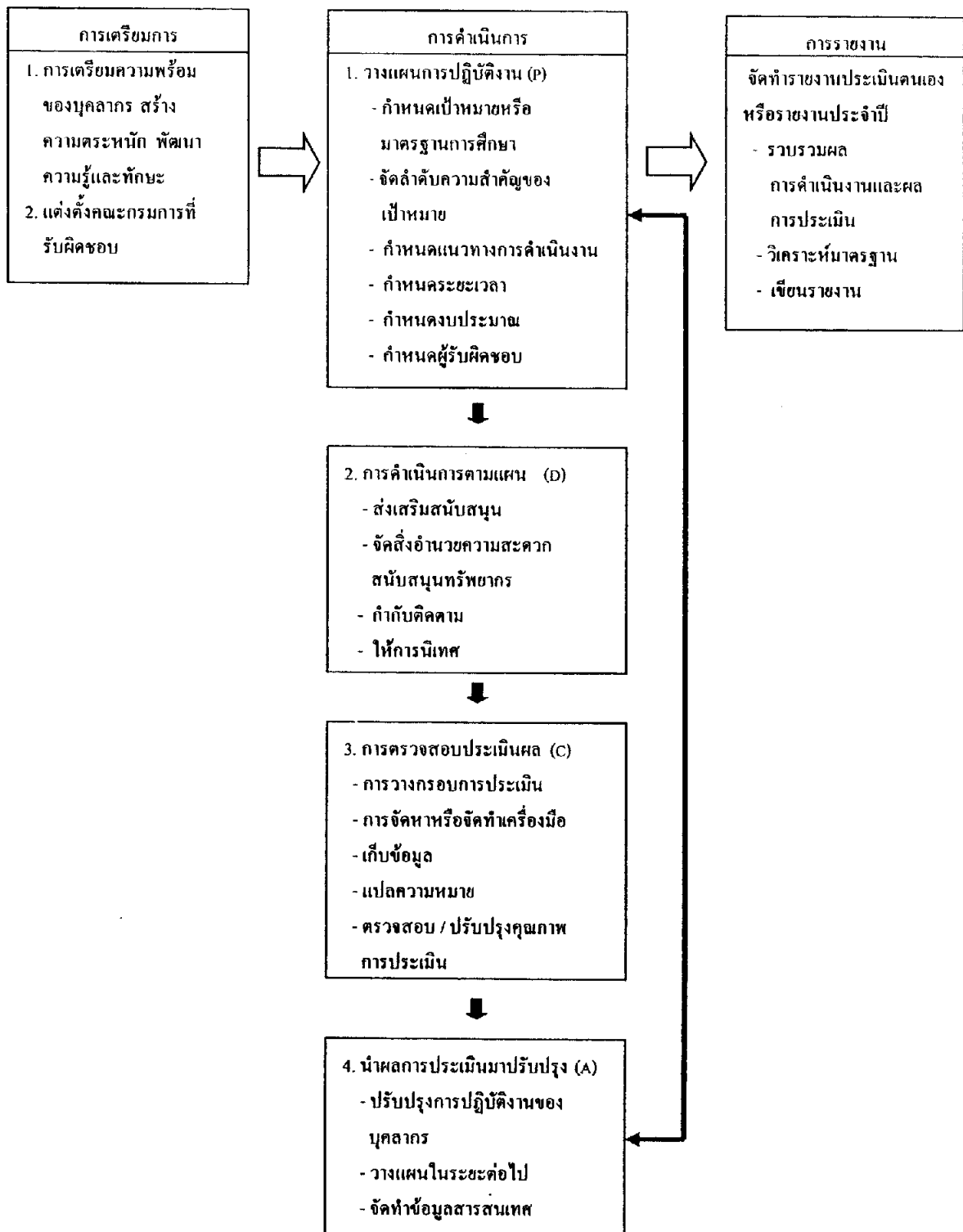
ปฏิบัติ (Do) หมายถึง การปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งก่อนที่จะปฏิบัติงานใด ๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่าง ๆ ของ สภาพงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ใน

กรณีที่เป็นงานประจำที่เคยปฏิบัติหรือเป็นงานเล็กน้อยอาจใช้วิธีการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองแต่ถ้าเป็นงานใหม่หรืองานใหญ่ที่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมาก อาจต้องจัดให้มีการฝึกอบรมก่อนที่จะปฏิบัติจริงการปฏิบัติจะต้องดำเนินการไปตามแผน วิธีการ และขั้นตอน ที่ได้กำหนดไว้ และจะต้องเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้ด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

ตรวจสอบ (Check) เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผนหรือไม่มีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการทำงานหรือไม่ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญ เนื่องจากในการดำเนินงานใด ๆ มักจะเกิดปัญหาแทรกซ้อนที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนอยู่เสมอ ซึ่งเป็นอุปสรรค ต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงาน การติดตามการตรวจสอบ และการประเมินปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการดำเนินงาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพ ของการดำเนินงานต่อไปในการตรวจสอบ และการประเมินการปฏิบัติงาน จะต้องตรวจสอบด้วย ว่าการปฏิบัติ นั้น เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของงาน

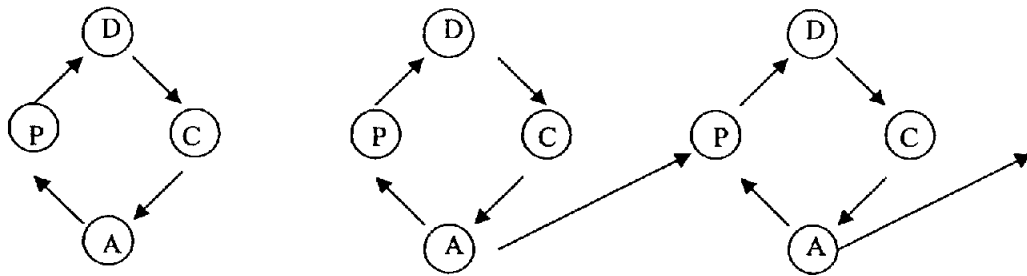
การปรับปรุง (Act) เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำการตรวจสอบแล้ว การปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไขแบบเร่งด่วน เฉพาะหน้า หรือการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยเดิม การปรับปรุงอาจนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานของวิธีการ ทำงานที่ต่างจากเดิมเมื่อมีการดำเนินงานตามวงจร PDCA ในรอบใหม่ข้อมูลที่ได้จากการปรับปรุงจะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์และมีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้ด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้สรุปขั้นตอนการดำเนินการตามวงจรเดมมิงเป็นแผนภาพดังนี้ (อ้างในประภาพรรณ เอี่ยมสุภายิต ปรานี สังขะตะวรรณ และอุษาวดี จันทรสนธิ 2545: 124)

ภาพที่ 2.1 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

วงจรพัฒนาคุณภาพเดมมิง สรุปลงเป็นภาพได้ ดังนี้ (อ้างใน ประภาพรรณ เอี่ยมสุภชาติ, ปราณี สังฆะตะวรรณและอุษาวดี จันทรสนธิ 2545: 124)

ภาพที่ 2.2 วงจรพัฒนาคุณภาพของเดมมิง

กล่าวโดยสรุป ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาเป็นสื่อกลางหรือเครื่องมือในการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทรัพยากรสามารถแบ่งประเภทได้เป็น 4 ประเภทคือ

1. ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง คน ประชาชน ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา วิทยากร หรือนักปราชญ์ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาได้
2. ทรัพยากรการเงิน หมายถึง เงินที่ใช้เพื่อการจัดการศึกษา อาจอยู่ในรูปทุนการศึกษา รายได้ ภาษี ค่าธรรมเนียม หรือค่าเล่าเรียนที่จัดหาหรือจัดเก็บเพื่อใช้ในการจัดการการศึกษา
3. ทรัพยากรกายภาพ หมายถึง ทรัพยากรที่มีรูปร่างซึ่งใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษา ซึ่งอาจอยู่ในรูป เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์การศึกษา ที่ดิน อาคาร สถานที่ ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ ธรรมชาติหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
4. ทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร การบันเทิง เครื่องมือ อุปกรณ์เพื่อการบริหารความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร อินเทอร์เน็ตและการให้บริการรวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร

เมื่อนำกระบวนการบริหารคุณภาพตามวงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) มาบูรณาการกับการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา สามารถสรุปเป็นกระบวนการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษตามวงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) ได้เป็น 4 กระบวนการ ดังนี้

1. การวางแผน (P) หมายถึง การจัดทำแผนการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา โดยมีคณะกรรมการจัดทำแผนที่มีประชาชนในชุมชนและตัวแทนสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ตัวบ่งชี้ความสำเร็จและกิจกรรมการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาให้ชัดเจนแต่มีความยืดหยุ่นปรับปรุงได้ตามความเหมาะสม

2. การบริหารทรัพยากร (D) หมายถึง การรวบรวม แสวงหา ระดม พัฒนา หรือการให้บริการทรัพยากร เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนหรือสถานศึกษา โดยได้ดำเนินการเองหรือสนับสนุน ส่งเสริม เชิญชวน หรือจูงใจให้บุคคล สถานศึกษา หน่วยงาน หรือองค์กรอื่นให้ดำเนินการเพื่อนำทรัพยากรประเภทต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการการศึกษา

3. การตรวจสอบ (C) เป็นขั้นการควบคุม กำกับติดตามการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาในระหว่างดำเนินการตามกระบวนการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามแผนงาน โครงการหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยมีบุคคลหรือคณะกรรมการในการกำกับติดตาม รับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขระหว่างดำเนินการ

4. การประเมินผลและปรับปรุง (A) หมายถึง การทบทวน สรุปและรายงานผลการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำข้อคิดเห็นและการเสนอแนะไปใช้ในการดำเนินงานในโอกาสต่อไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

2.1 ความหมายของการจัดการศึกษา

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2545: 11) ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการศึกษาเป็นคำที่มาจากคำว่าจัดการกับการศึกษาซึ่งถ้านำคำสองคำมารวมกันจะมีความหมายว่า การดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้มีความเจริญงอกงามทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542: 2) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้าง องค์

ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ฮอลท์ (Holt David H.) (อ้างใน สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ 2546: 143)

ให้ความหมายการจัดการไว้ว่า หมายถึงกระบวนการวางแผนการจัดองค์กร การกระทำและการควบคุมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรบุคคล วัสดุสิ่งของและเงินทุน เป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญในองค์กร

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาหมายถึง กระบวนการดำเนินการนำทรัพยากรมาใช้ในการจัดการให้เกิดความงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเกิดความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2.2 แนวการจัดการศึกษา

แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542: 12)

1. การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

2. การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 จัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา

3.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน ใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

3.4 ผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

3.6 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

4. รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ ศูนย์กีฬา แหล่งเรียนรู้อื่น ฯลฯ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

5. ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบความรู้ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

6. ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

7. หลักสูตรการศึกษาต้องมีลักษณะหลากหลาย สาระของหลักสูตรต้องมุ่งพัฒนาให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม

8. ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

9. ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

2.3 ระบบการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติแบ่งระบบการศึกษาไว้ดังนี้

มาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา ที่แน่นอน

2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษามีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาคือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตาม ความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาสโดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ

สุมาลี สังข์ศรี (2545: 223) ได้อธิบายรายละเอียดการศึกษา 3 ระบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ไว้ดังนี้

1. การศึกษาในระบบ หมายถึง การศึกษาที่มีกฎระเบียบต่างๆค่อนข้างตายตัว เช่น ในเรื่องของการแบ่งระดับชั้นเรียน เรื่องอายุของผู้เรียน เรื่องการกำหนดหลักสูตร การกำหนดเวลาเรียน ซึ่งส่วนใหญ่ต้องเรียนเต็มเวลา การกำหนดคุณสมบัติของผู้สอน การกำหนด กิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละระดับชั้น การมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวในการวัดผล ประเมินผล การใช้เวลาเรียนยาวนานเพื่อมุ่งเตรียมเยาวชน หรือผู้เรียนให้นำความรู้ไปใช้ใน วันข้างหน้า เนื้อหาหลักสูตรเป็นทฤษฎีวิชาการที่กำหนดตายตัว ผู้เรียนทุกท้องถิ่นส่วนใหญ่เรียน เนื้อหาเดียวกัน เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่บุคคลในช่วงอายุที่กำหนดเท่านั้น การเรียนจะต้องเรียน อย่างต่อเนื่อง ตามหลักสูตรการเรียนการสอนเกิดขึ้นในสถานศึกษาหรือในสถาบันที่จัดขึ้น โดยเฉพาะ ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาในระบบโรงเรียนคือบุคคลที่อยู่ในวัยเรียนซึ่ง จำแนกตามระดับชั้น และกลุ่มอายุโดยประมาณ ดังนี้

ระดับอนุบาลหรือปฐมวัยศึกษา อายุ 3-5 ปี

ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 อายุ 6-12 ปี

มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 อายุ 13-18 ปี

อุดมศึกษา (ประมาณ 4-6 ปี) อายุ 19-22 ปี หรือ 24 ปี

การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน แบ่งเป็น 4 ระดับต่อเนื่องกัน คือ

1.1 การศึกษาก่อนประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุประมาณ 3-5 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่อยู่ในวัยเจริญเติบโตให้มีความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การศึกษาในระดับนี้อาจจัดในรูปแบบดังต่อไปนี้

1.1.1 ชั้นเรียนอนุบาลในโรงเรียนอนุบาล

1.1.2 ชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา

1.1.3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน

1.2 การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุประมาณ 6-11 ปี แบ่งเป็น 6 ระดับชั้นคือ ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 การศึกษาระดับประถมศึกษา มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการพัฒนาความรู้ และความสามารถในด้านต่าง ๆ เพื่อการศึกษาความรู้ และการเรียนในระดับที่สูงขึ้น การฝึกทักษะพื้นฐานทางด้านอาชีพ ส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่น การปลูกฝังค่านิยมและคุณธรรม ให้รู้จักหน้าที่พลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.3 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็น 2 ระดับดังนี้

1.3.1 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีกำหนดระยะเวลาเรียน 3 ปี คือ มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงอายุผู้เรียน 13-14 ปี จุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับนี้คือเพื่อเสริมความรู้ ความสามารถและทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ เพื่อการศึกษาเพิ่มเติม และการดำเนินชีวิต รู้จักคิด รู้จักปัญหาเพิ่มคุณค่าและดำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และวัฒนธรรมอันดีงาม

1.3.2 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีกำหนดระยะเวลา 3 ปี คือ มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดให้แก่ผู้เรียนอายุประมาณ 15-17 ปี เป็นการศึกษาที่เน้นวิชาสามัญ เพื่อการศึกษาต่อเนื่องในระดับสูงขึ้นไป

นอกจากนั้นยังมีการศึกษาสายอาชีพที่เทียบเท่ากับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีกำหนดระยะเวลา 3 ปีเช่นเดียวกันคือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความรู้ความสามารถ และฝึกทักษะช่างฝีมือระดับต้นให้แก่เยาวชน

1.4 การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับดังนี้

1.4.1 การศึกษาระดับอนุปริญญา ได้แก่หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ปกศ.สูง) มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาชีพเฉพาะในระดับกลาง

1.4.2 การศึกษาระดับปริญญาตรี มุ่งสร้างความรู้ ทักษะความชำนาญในสาขาวิชาชีพต่างๆ ให้แก่นักศึกษาเพื่อออกไปประกอบอาชีพ การศึกษาระดับปริญญาตรีนั้นเปิดสอนหลากหลายสาขาวิชา ใช้เวลาเรียนประมาณ 4-6 ปี

1.4.3 การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ได้แก่ ระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง ระดับปริญญาโท ระดับปริญญาเอก มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและความชำนาญเฉพาะเพื่อการทำงานในวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ

2. การศึกษานอกระบบ เป็นประสบการณ์และกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียน ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนโดยเฉพาะ ผู้ที่พลาดโอกาสที่จะเข้าศึกษาในระบบโรงเรียน ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนจนถึงวัยสูงอายุ โดยไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา ประสบการณ์ อาชีพ ฯลฯ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องหลักเกณฑ์ ระเบียบระบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอายุของผู้เรียน ระยะเวลาเรียน หลักสูตร วิธีเรียน การวัดผลและประเมินผล สถานที่เรียนอาจเรียนที่บ้าน ที่วัด ที่ที่ทำงาน ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนได้เมื่อมีความพร้อม หยุดเรียนได้เมื่อมีความจำเป็นและกลับเข้าใหม่เมื่อต้องการ ผู้จัดการศึกษาไม่จำกัดอยู่เฉพาะโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น อาจเป็นหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ

กิจกรรมการศึกษานอกระบบจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

2.1 การศึกษานอกระบบประเภทการศึกษาสามัญ มีกิจกรรมกลุ่มดังนี้

2.1.1 การสอนอ่าน-เขียนให้แก่ผู้ไม่รู้หนังสือ หรือผู้ลืมหนังสือ

2.1.2 การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับประถม มัธยมศึกษาและมัธยม

ปลาย

2.2 การศึกษานอกระบบประเภทการให้ความรู้และทักษะอาชีพ มีกิจกรรมต่างๆ เช่น

2.2.1 การฝึกอาชีพอิสระระยะสั้น

2.2.2 การฝึกอาชีพแบบกลุ่มสนใจ

2.2.3 การฝึกอาชีพหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ (ป.อ.)

2.2.4 การฝึกวิชาชีพหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

2.3 การศึกษานอกระบบประเภทให้ความรู้ทั่วไปและข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน มีกิจกรรมดังนี้

2.3.1 การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้

2.3.2 การให้ความรู้ข่าวสารผ่านสื่อประเภทต่างๆ เช่น สิ่งพิมพ์ โทรทัศน์

คอมพิวเตอร์

2.3.3 การจัดตั้งที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

2.3.4 ห้องสมุดประชาชน

2.3.5 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.3.6 ศูนย์วิทยาศาสตร์

2.3.7 พิพิธภัณฑ์

2.3.8 ศูนย์กีฬา นันทนาการ

2.3.9 สวนสมุนไพร

2.3.10 การจัดแหล่งเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ

3. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) หรือการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลได้รับความรู้ ประสบการณ์ ได้เสริมสร้างเจตคติ ค่านิยมและทักษะต่างๆ จากครอบครัว จากชุมชน จากประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากการสังเกต การพูดคุย การเข้าร่วมกิจกรรม จากการประกอบอาชีพการงาน จากขนบธรรมเนียมประเพณี จากสื่อมวลชน จากประสบการณ์ตามธรรมชาติและจากสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ดังกล่าวไม่มีกำหนดแน่นอน บุคคลต้องการจะเรียนรู้เมื่อใดก็ได้ จะเรียนรู้ที่ก็ได้เมื่อต้องการ

กิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยที่จะเกิดขึ้นในชุมชน สามารถจัดเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ดังนี้ (สุมาลี สังข์ศรี 2545: 233-234)

3.1 การศึกษาตามอัธยาศัยของห้องสมุดต่างๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุด วัด ห้องสมุดหน่วยงานเอกชน เป็นต้น

3.2 การศึกษาตามอัธยาศัยที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

3.3 การศึกษาตามอัธยาศัยจากหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน

3.4 การศึกษาตามอัธยาศัยของเครือข่ายเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) สถานีอนามัยตำบล สำนักงานเกษตรตำบล แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน

3.5 การศึกษาตามอัธยาศัยโดยสื่อสารมวลชน

3.6 การเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งประกอบด้วยผู้รู้ วัฒนธรรมและองค์ความรู้ของชุมชน ซึ่งสั่งสมและสืบทอดต่อกันมา

3.7 การเรียนรู้จากสื่อพื้นบ้าน เช่น ลิเก หมอลำ หนังตะลุง มโนราห์ ลำตัด เพลงลูกทุ่ง เป็นต้น

3.8 การเรียนรู้จากครอบครัว

3.9 การจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นภายในชุมชนโดยประชาชนรวมตัวกันตามความสนใจ

3. โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

3.1 ความหมายและประเภทขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่ที่ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลที่เป็นนิติบุคคล มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในงบประมาณที่ส่งมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท ซึ่งการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล โดยทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทยและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งในประกาศนั้นให้ระบุชื่อและเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ด้วย (กล้า ทองขาว และคณะ 2545: 7)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ปัจจุบันแก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ.2546 ครั้งแรกที่จัดตั้งเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 มีจำนวน 617 แห่งและมีการจัดตั้งเพิ่มขึ้นในเวลาต่อมา จนปัจจุบันมีจำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 6,744 แห่ง (ข้อมูล 30 สิงหาคม 2545) มีรูปแบบคล้ายการปกครองระดับชาติ คือ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ฝ่ายการเมือง และฝ่ายประจำ (www.thailocalgov.com)

3.1.1 ฝ่ายการเมือง ประกอบด้วย

1) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนให้เป็นตัวแทน หมู่บ้านละ 2 คน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี ให้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกสมาชิกเพื่อดำรงตำแหน่งประธานสภา 1 คน รองประธานสภา 1 คน และเลขานุการสภา 1 คน

2) คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาจแต่งตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมิใช่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ไม่เกิน 2 คน และอาจแต่งตั้งเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนหนึ่งซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ (สมชาย บำรุงทรัพย์ และณัฐวิภา โนษิตตันตินุญย์ 2547: 505)

3.1.2 ฝ่ายประจำ ประกอบด้วย

1) สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารทั่วไป งานธุรการ งานการเจ้าหน้าที่ งานสวัสดิการ งานประชุม งานเกี่ยวกับการตราข้อบังคับตำบล งานนิติกร งานการพาณิชย์ งานรัฐพิธี งานประชาสัมพันธ์ งานจัดแผนพัฒนาตำบล งานจัดทำข้อบังคับ งานงบประมาณประจำปี งานขออนุมัติดำเนินการตามข้อบังคับงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

2) ส่วนการคลัง ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับเงิน การเบิกจ่าย การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน การตรวจเงิน การหักภาษีเงินได้และนำส่งภาษี การตัดโอนเงินเดือน การรายงานเงินคงเหลือ การจัดทำงบ จัดทำบัญชีทุกประเภท

3) ส่วนโยธา ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานสำรวจ ออกแบบ เขียนแบบงานประมาณการค่าใช้จ่ายตามโครงการ งานควบคุมอาคาร งานก่อสร้าง งานซ่อมบำรุง งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

4) ส่วนสาธารณสุข มีเฉพาะในองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 1 ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานสุขาภิบาล งานควบคุมโรคติดต่อ งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

กรมการปกครองได้แบ่งองค์การบริหารส่วนตำบลออกเป็น 5 ชั้น โดยใช้รายได้เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ดังนี้ (www.thailocalgov.com)

1. อบต.ชั้น 1 มีเกณฑ์รายได้ตั้งแต่ 20 ล้านบาทขึ้นไป มีพนักงานส่วนตำบลได้ 21 ตำแหน่ง ปัจจุบันมี 744 แห่ง

2. อบต.ชั้น 2 มีเกณฑ์รายได้ 12-20 ล้านบาท มีพนักงานส่วนตำบลได้ 12 ตำแหน่ง ปัจจุบันมี 78 แห่ง

3. อบต.ชั้น 3 มีเกณฑ์รายได้ 6-12 ล้านบาท มีตำแหน่งพนักงานส่วนตำบลได้ 6 ตำแหน่ง ปัจจุบันมี 205 แห่ง

4. อบต.ชั้น 4 มีเกณฑ์รายได้ 3-6 ล้านบาท มีตำแหน่งพนักงานส่วนตำบลได้ 4 ตำแหน่ง ปัจจุบันมี 843 แห่ง

5. อบต.ชั้น 5 มีเกณฑ์รายได้ไม่เกิน 3 ล้านบาท มีตำแหน่งพนักงานส่วนตำบลได้ 3 ตำแหน่ง ปัจจุบันมี 5,544 แห่ง

3.2 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล มีรายละเอียดดังนี้ (นันทวัฒน์ บรมานันท์ 2547: 150)

3.2.1 สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 (ฉบับปัจจุบัน) จะใช้บังคับ องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกโดยตำแหน่ง

ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านในตำบล และแพทย์ประจำตำบลกับสมาชิกซึ่งได้รับการเลือกตั้ง ได้แก่ สมาชิกที่ราษฎรในหมู่บ้านเลือกตั้งหมู่บ้านละ 2 คน แต่ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันใช้บังคับ จึงได้แก้ไขโครงสร้างของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลใหม่ให้สอดคล้องกับมาตรา 285 แห่งรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง ดังนั้นจึงได้แก้ไขมาตรา 45 ของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ในปี พ.ศ.2542 โดยกำหนดให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ 2 คน ซึ่งเลือกตั้งโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น แต่หากองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 1 หมู่บ้าน ก็ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 6 คน และในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 2 หมู่บ้าน ก็ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ 3 คน

อายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีกำหนดคราวละ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ดังนี้ (สมชาย บำรุงทรัพย์ และ ณัฐวิภา โฆษิตตันติ นุณย์ 2547: 499)

1. ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
3. ควบคุมการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ

3.2.2 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เดิมพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กำหนดให้มีฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเรียกว่า “คณะ กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล” ประกอบด้วย กำนันและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ไม่เกิน 2 คน และจากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งไม่เกิน 4 คนแต่ต่อมาได้มีการแก้ไขให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 285 ที่กำหนดให้คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น ซึ่งมีการแก้ไขมาตรา 58 ของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ใหม่ โดย

กำหนดให้คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย ประธานกรรมการบริหาร คนหนึ่งและกรรมการบริหารจำนวน 2 คน ซึ่งสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกจากสมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบลแล้วเสนอให้นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการ แก้ไขตำแหน่งฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลเสียใหม่ เรียกว่า นายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลและให้มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (นันทวัฒน์ บรมานันท์ 2547: 152)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ดังนี้ (สมชาย บำรุงทรัพย์ และ ญัฐวิภา โขนิศตันติบุญ 2547: 506)

มาตรา 59 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหาร ราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหาร ส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ

2. สั่ง อนุญาตและอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล

3. แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและเลขานุการ

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

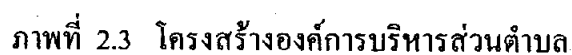
4. วางระเบียบเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความ

เรียบร้อย

5. รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล

6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลสรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

จากโครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลข้างต้น สามารถแบ่งฝ่ายงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลตามบทบาทหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลได้เป็น 2 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการให้องค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินงานตามภารกิจได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งบุคลากรฝ่ายนี้ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด องค์การบริหารส่วนตำบล และพนักงานข้าราชการในส่วนต่างๆขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. ฝ่ายนิติบัญญัติ ทำหน้าที่ในการพิจารณากฎหมาย ระเบียบ ข้อบัญญัติ ข้อบังคับ รวมถึงการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล การควบคุมตรวจสอบ การบริหารงานของฝ่ายบริหาร เป็นต้น บุคลากรในฝ่ายนี้ประกอบด้วย ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งบุคลากรฝ่ายนี้มาจากการเลือกตั้งของ ประชาชนในพื้นที่

3.3 อำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม กล้า ทองขาว และคณะ (2545: 7) ได้สรุปอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลได้ 3 ลักษณะคือ

1. อำนาจหน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องทำ องค์การบริหารส่วนตำบล ต้องทำในเขตบริการของตนดังนี้
 - 1.1 จัดให้มีการบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
 - 1.2 รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้ง กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
 - 1.3 ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
 - 1.4 ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 - 1.5 ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 - 1.6 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
 - 1.7 คุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 1.8 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย
2. อำนาจหน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจะทำในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบล มีดังนี้

- 2.1 ให้น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร
- 2.2 ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 2.3 ให้มีการบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 2.4 ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุมการกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและ

สวนสาธารณะ

- 2.5 ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- 2.6 ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- 2.7 บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- 2.8 การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- 2.9 หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 2.10 ให้มีตลาดท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- 2.11 กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

3. อำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญ เช่น

- 3.1 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 ให้อำนาจแก่ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบล ในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่น คือ
 - 3.1.1 พิจารณานุญาตหรือไม่อนุญาตการก่อสร้าง คัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคาร ตามมาตรา 21 และ 22 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 รวมทั้งการรับแจ้งเหตุต่างๆ เกี่ยวกับอาคารตามมาตรา 39 ทวิ
 - 3.1.2 การฝ่าฝืนกรณีที่มีการก่อสร้าง คัดแปลง รื้อถอนหรือเคลื่อนย้ายอาคาร
 - 3.1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจออกข้อบังคับตำบลในส่วนที่ยังมิได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนด

3.2 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้อำนาจองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะราชการส่วนท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ ได้แก่ การกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอย สุขลักษณะของอาคาร เหตุรำคาญ การควบคุมการเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์ กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

3.3 พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535

3.4 พระราชบัญญัติและกฎหมายอื่น ๆ ที่กำหนดให้พนักงานส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าพนักงาน เช่น พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 นอกจากนี้ยังมีอำนาจหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมอบหมาย

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ยังกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่จัดระบบบริการสาธารณะในมาตรา 16 ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
2. การจัดให้มีการบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำและทางระบายน้ำ
3. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ
4. การสาธารณสุขูปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ
5. การสาธารณสุข
6. ส่งเสริมกิจกรรมการฝึกและการประกอบอาชีพ
7. การพาณิชย์และการส่งเสริมการลงทุน
8. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. การจัดการศึกษา
10. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและ

ผู้ด้อยโอกาส

ของท้องถิ่น

11. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี
12. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
13. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
14. การส่งเสริมกีฬา
15. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของประชาชน
16. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
17. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
18. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย
19. การสาธารณสุข อนามัยครอบครัวและการรักษาพยาบาล
20. การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
21. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
22. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
23. การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัย โรง

มหรสพและสาธารณสถานอื่นๆ

24. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
25. การผังเมือง
26. การขนส่งและวิศวกรรมจราจร
27. การดูแลรักษาที่สาธารณะ
28. การควบคุมอาคาร
29. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
30. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุน การป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
31. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

3.4 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษา

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีขนาดเล็กและกระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆ มีภารกิจที่ต้องดำเนินการทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม นับตั้งแต่ได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตามพระราชบัญญัติ สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระยะที่เริ่มจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น สถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งต่างจากเทศบาลที่กฎหมายบัญญัติให้ถ่ายโอนโรงเรียนมาอยู่ในความรับผิดชอบตั้งแต่เริ่มจัดตั้งเทศบาล และพระราชบัญญัติเทศบาลก็บัญญัติให้เทศบาลมีหน้าที่ต้องให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม ทำให้เทศบาลรับผิดชอบการจัดการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา ในขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เพียงแต่จัดสรรงบประมาณรายได้ท้องถิ่นสนับสนุนสถานศึกษาในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบส่งผลให้ยังไม่มีโครงสร้างบุคลากรทางการศึกษาไว้ในระบบบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ประการใด (อัจฉรา วงษ์เอก 2546: 247)

บทบาทการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลปรากฏเป็นรูปธรรมเมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แล้วได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเริ่มให้ความสนใจเปลี่ยนบทบาทจากการสนับสนุนงบประมาณให้สถานศึกษามาจัดการศึกษาดำเนินการของตนเอง

เพิ่มขึ้น โดยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลและจ้างบุคลากรด้วยเงินรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเอง ยิ่งไปกว่านั้นพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ยังบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐ ถ่ายโอนภารกิจที่รัฐจัดบริการในเขตขององค์กรส่วนท้องถิ่นให้เสร็จสิ้นภายใน 4 ปี (มาตรา 30)

3.4.1 บทบาทการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 เป็นกฎหมายหลักด้านการศึกษาซึ่งตราขึ้นตามพระราชบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 81 ที่บัญญัติให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหลักการจัดการศึกษา และบทบาทในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก

ดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศในการจัดการศึกษาดังนี้

1. ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยอาจเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
2. ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุน และการใช้มาตรการลดหย่อนภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

3.4.2 บทบาทการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 เป็นกฎหมายแม่บทในการถ่ายโอนภารกิจการจัดบริการสาธารณะจากรัฐให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งบัญญัติให้ภารกิจจัดการศึกษาที่รัฐดำเนินการอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ต้องถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจัดทำแผน

ปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แล้วเสร็จภายใน
หนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจเริ่มปฏิบัติหน้าที่

แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนและการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นได้กำหนดรายละเอียดกิจกรรมการถ่ายโอนด้านการศึกษาจากส่วนราชการต่าง ๆ ให้แก
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้ (อรรถา วังย์เอก 2546: 263)

ตารางที่ 2.1 สรุปภารกิจการศึกษาที่ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ที่	ภารกิจ/ส่วนราชการ	ภารกิจที่ถ่ายโอน	ปีที่ถ่ายโอน	การถ่ายโอน	ประเภทของกลุ่มงาน
1.	กระทรวงมหาดไทย - กรมพัฒนาชุมชน	- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	2545	เทศบาล อบต. อบจ.	หน้าที่ ที่ต้องทำ
2.	กระทรวงศึกษาธิการ - สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษา แห่งชาติ	1. การศึกษาปฐมวัย (อนุบาล 4-6 ปี)	เมื่อองค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่นผ่าน การประเมิน ความพร้อม	องค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่นทุก ประเภท	หน้าที่ ที่ต้องทำ
		2. การศึกษา ขั้นพื้นฐาน	เมื่อองค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่นผ่าน การประเมิน ความพร้อม	องค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น ทุกประเภท	หน้าที่ ที่ต้องทำ
	- กรมสามัญศึกษา	การศึกษา ขั้นพื้นฐาน (ระดับมัธยม ศึกษา)	เมื่อองค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น ผ่านการ ประเมิน ความพร้อม	องค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น ทุกประเภท	หน้าที่ ที่ต้องทำ
	- กรมการศาสนา	โครงการถ่ายโอน ศูนย์อบรมเด็กก่อน	2545	องค์กร ปกครอง	หน้าที่ ที่ต้องทำ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ที่	ภารกิจ/ส่วนราชการ	ภารกิจที่ถ่ายโอน	ปีที่ถ่ายโอน	การถ่ายโอน	ประเภทของกลุ่มงาน
	ระดับประถมศึกษา			ส่วนท้องถิ่น	
				ทุกประเภท	
-	กรมการศึกษา	1. การดำเนินงาน	2545	เทศบาล	เลือกทำ
	นอกโรงเรียน	ที่อ่านหนังสือ		เมืองพัทยา	โดยอิสระ
		พิมพ์ประจำ		อบต. กทม.	
		หมู่บ้าน			
-	กรมการศึกษา	ห้องสมุด			
	นอกโรงเรียน	ประชาชน			
(ต่อ)		2. ห้องสมุด	2545	อบจ.	เลือกทำ
		ประจำอำเภอ			โดยอิสระ
		ประจำจังหวัด			
		3. ศูนย์บริการ	เมื่อองค์กร	องค์กร	หน้าที่
		การศึกษา	ปกครอง	ปกครอง	ที่ต้องทำ
		นอกโรงเรียน	ส่วนท้องถิ่น	ส่วนท้องถิ่น	
		ระดับอำเภอหรือ	ผ่านการ	ทุกประเภท	
		ศูนย์บริการ	ประเมิน		
		การศึกษานอก	ความพร้อม		
		โรงเรียน			
		ระดับเขต			

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541: 3) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในประเด็นทรัพยากรเพื่อการศึกษาและสรุปความเห็นในเรื่องนี้ว่า มีปัญหาเรื่องความเสมอภาค คุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา ด้านการพัฒนารูปแบบ

งบประมาณทางการศึกษาได้เสนอให้ระดมเงินจากแหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดิน มาใช้ในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น ในส่วนของเงินอุดหนุนจากท้องถิ่น ควรมีการกระจายอำนาจทางการเงินและการคลังรวมทั้งปฏิรูประบบภาษีอากรเพื่อให้ท้องถิ่นหารายได้เพิ่มขึ้น ระยะแรกเริ่มให้นำรายได้ของท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาให้สูงขึ้นจากเดิม

พิบูลย์พันธ์ สาทอง (2542 : 136-137) ศึกษาบทบาทด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านสภาพการปฏิบัติงานด้านการศึกษาโดยทั่วไป พบว่า องค์การบริหาร ส่วนตำบล สามารถปฏิบัติได้อย่างดี โดยเฉพาะการช่วยสนับสนุนนักเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์จัดสิ่งเสพติดในชุมชน ช่วยเหลือโรงเรียนรณรงค์ให้พ่อแม่ผู้ปกครองตระหนักถึงความสำคัญและสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ยังได้ช่วยเหลือสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในโรงเรียน แต่เรื่องของการระดมพลังสมองเพื่อกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนการดำเนินงานทางการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญค่อนข้างน้อย

ด้านการช่วยเหลือขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาของ โรงเรียน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษา การช่วยเหลือและสนับสนุนแรงงาน การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนด้วยการเป็นกรรมการฝ่ายต่าง ๆ อย่างไรก็ดีตาม องค์การบริหารส่วนตำบลสนใจบทบาทในการร่วมจัดตั้งชมรม สมาคมผู้ปกครอง ศิษย์เก่าของโรงเรียนหรือการเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนค่อนข้างน้อย

ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษา พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้ความเข้าใจพอสมควร โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ของตนเองตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 นอกจากนี้ยังมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน เช่น การจัดหาทุนเพื่อนักศึกษาขาดแคลน ฯลฯ

ประสาน ท่าข้าม (2543 : 55) ศึกษาความต้องการการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับร่วมคิดร่วมตัดสินใจทั้งในด้านการเงินทั้งปวง งานการเงินและพัสดุและงานวิชาการ เมื่อพิจารณาตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีรายได้ 3 ล้านบาทขึ้นไปและมีรายได้ไม่เกิน 3 ล้านบาทมีความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยรวมทุกลักษณะและกิจการศึกษายู่ในระดับร่วมคิดร่วมตัดสินใจ

สุรชาติ แสนทวีสุข (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาการเตรียมความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาปฐมวัย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การเตรียมความพร้อมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านอาคารสถานที่ อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน ปัญหาที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถงบประมาณที่อุดหนุนให้สถานศึกษามีจำกัด การปรับปรุงอาคารสถานที่ต้องใช้งบประมาณมาก และเสนอแนะว่า ควรร้องขอบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยมาช่วยเตรียมความพร้อมและควรร่วมมือกับชุมชนในการจัดหา จัดซื้อ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์รวมทั้งการปรับปรุงอาคารสถานที่ให้ได้มาตรฐาน

พวงแก้ว จุ่งลก (2544 : 51-52) ศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดตรัง พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีระดับความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการวางแผน การจัดหาและจัดสรรทรัพยากร การกระตุ้นการทำงาน การประสานงานและการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดหาและจัดสรรทรัพยากร องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดตรังต้องการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่า ต้องการมีส่วนร่วมระดับมากใน 2 กิจกรรม คือ การช่วยเหลือกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ และการจัดหาเงินทุนเพื่อนักเรียนที่ขาดแคลน ส่วนกิจกรรมการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ให้โรงเรียนต้องการมีส่วนร่วมระดับปานกลางแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่ากิจกรรมอื่น

อภิชัย พันธแสนและคณะ (2545 : ii,130) ได้ศึกษาความเป็นไปได้ของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีจากสถาบันศาสนาและท้องถิ่นพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีรายได้เช่นเดียวกับที่ท้องถิ่นอื่นพึงมี โดยมีรายได้จากภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย อากรฆ่าสัตว์ ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาตและค่าปรับต่างๆ รายได้จากทรัพย์สินสาธารณะูปโภคและการพาณิชย์ รายได้ที่หน่วยงานอื่นจัดเก็บให้จากภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีสุราและอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีรายได้จากเงินอุดหนุนของ รัฐบาลหรือจัดสรรให้โดยหน่วยงานของรัฐ ซึ่งหากมีการถ่ายโอนการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่ องค์การบริหารส่วนตำบล จะสามารถประหยัดงบประมาณได้ระหว่าง 500-2,200 ล้านบาทในระดับก่อนประถมศึกษาและ 1,200-4,900 ล้านบาทในระดับประถมศึกษา ซึ่งเมื่อประเมินศักยภาพของ องค์การบริหารส่วนตำบลในการแบ่งภาระค่าใช้จ่ายแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 1 จำนวน 39 แห่งจาก 74 แห่ง สามารถจัดการศึกษาได้ และเสนอแนะว่า การถ่ายโอนควรกระทำเป็นขั้นตอนตามศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้วยการเริ่มต้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 1 ที่มีรายได้มากพอจะจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นอันดับแรกแล้วจึงค่อยขยายการ

จัดการศึกษาระดับดังกล่าวให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 2-5 เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลเหล่านี้มีความพร้อม

กล้า ทองขาวและคณะ (2545: 88) ศึกษาวิจัยตามโครงการวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้สรุปปัญหาและความต้องการด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลไว้ดังนี้

สภาพปัญหาด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ เด็กเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง โรงเรียนขาดการประสานงานกับชุมชน วัฒนธรรมต่างประเทศเข้าครอบงำเด็กและเยาวชน วัฒนธรรมไทย (โบราณ) ถูกทอดทิ้ง ไม่มีการนำเอาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบรรจุเข้าเป็นหลักสูตรในสถานศึกษา พระสงฆ์เสพยาบ้า นักเรียนคิดยาเสพติด เด็ก ๆ ขาดมารยาทขาดวินัย เด็กรุ่นใหม่ห่างไกลวัด คนในชุมชนมองศาสนาและวัฒนธรรมในทางที่ผิด คนในชุมชนไม่เข้มแข็งความรู้น้อย ประเพณีที่ดั้งเดิมในอดีตถูกลืม ประชาชนในชุมชนได้รับการศึกษาไม่ทั่วถึง การศึกษาในห้องเรียนไม่ทัดเทียมกับสังคมเมือง ขาดการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมจริยธรรม การเลือนหายของประเพณีขนบธรรมเนียมที่ยึดถือมาแต่โบราณ

ความต้องการด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ ต้องการการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาศูนย์อุปกรณ์ทันสมัยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ต้องการให้พระสงฆ์จัดตั้งองค์กรสงฆ์ทั่วประเทศ จรรโลงศาสนาวัฒนธรรมโดยจัดเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ด้านศีลธรรมจริยธรรมในโรงเรียน รมรงศ์ให้เด็กและเยาวชนเข้าวัด ภาครัฐร่วมกับชุมชนในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่นจัดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนส่งเสริมพระสงฆ์ถ่ายทอดหลักธรรมเพื่อพัฒนาคณะ ต้องการให้คนในชุมชนทั้งตำบลรักสามัคคีกัน ต้องการให้มีการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม ร่วมกันศึกษา ร่วมกันพัฒนาชุมชน ต้องการให้มีการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบโบราณถ่ายทอดภูมิปัญญาชุมชนสู่เด็กเยาวชนและชาวชุมชน

สมพงษ์ จำนงค์ผล (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาการประเมินผลระหว่างดำเนินโครงการจัดการศึกษาเด็กอนุบาลก่อนวัยเรียนขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบานึง จังหวัดชลบุรี พบว่า ในด้านทรัพยากรในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อม 2 ใน 4 แห่ง ในด้านบริหารไม่มีองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีความพร้อมเลย ด้านการจัดการเรียนการสอนมีโรงเรียนในองค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อม 3 ใน 5 โรงเรียน โดยมีความพร้อมด้านวัสดุและการจัดการภายใน มีโรงเรียนเดียวที่ครูสอนพึงพอใจ ผู้ปกครองนักเรียนทุกโรงเรียนมีความพึงพอใจการเรียนการสอนในระดับน้อย

สุพจน์ เฉลยจิตร (2545: 86-88) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดลพบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมใน 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน

ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการประสานงาน และด้านการติดตามประเมินผล ตามความคิดเห็นของประธานองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่า ด้านการวางแผน ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับร่วมรับรู้ ด้านการจัดสรรทรัพยากรและด้านการประสานงานอยู่ในระดับร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ส่วนกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นกรรมการสถานศึกษาเห็นว่า ทุกด้านอยู่ในระดับไม่มีส่วนร่วม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2546: 71-72) ได้ศึกษาวิจัยของหน่วยงานเสนอต่อคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เรื่อง ความเหมาะสมในการถ่ายโอนการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : บทบาทสะท้อนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ผลการวิจัยพบว่า บริบททางกฎหมายและการเมืองการปกครองของไทยยังไม่พร้อมรับนโยบายถ่ายโอนการศึกษา เพราะมีความเข้าใจสับสนและขัดแย้งกันในการตีความกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ภาวการณ์เมืองการปกครองในระดับท้องถิ่นไม่เข้มแข็ง องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นยังไม่เข้มแข็ง และเป็นอิสระจากระบบอำนาจและอิทธิพล สำหรับความคิดเห็นของฝ่ายรับโอน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเห็นสอดคล้องกันว่า นโยบายถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาเหมาะสม ตามหลักกระจายอำนาจและเป็นการกิจที่ต้องรับโอนตามกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติขึ้นอยู่กับประเภทและระดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลประเมินศักยภาพของตนเองว่าไม่พร้อมและยังไม่ต้องการรับภาระในการจัดการศึกษา ทางด้านฝ่ายถูกโอน ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีความเห็นว่า นโยบายการถ่ายโอนภารกิจทางการศึกษาไม่เหมาะสมกับบริบทของไทยในขณะนี้ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาคมท้องถิ่นยังไม่เข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารองค์กรท้องถิ่นส่วนมากไม่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา (อ้างในสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2546: 73) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยมีปัจจัยที่ศึกษา 6 ด้าน พบว่า องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีความขาดแคลนทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากรขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ด้านการเงินขาดงบประมาณสำหรับรองรับการถ่ายโอนการจัดการศึกษาในท้องถิ่นอย่างเพียงพอ ด้านวัสดุและอุปกรณ์สำหรับจัดการศึกษาต้องการบุคลากรที่มีความรู้ในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการพบว่าขาดความรู้ความเข้าใจในการถ่ายโอนการศึกษา ด้านโครงสร้างและนโยบายขาดการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาในท้องถิ่นที่ชัดเจนและ

ด้านผลผลิตและการบริการพบว่าองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาขาดความร่วมมือในการกำหนดแนวทางในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนนักเรียนในท้องถิ่น

สุริภาส สีหะวงษ์ (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาความพร้อมใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาความพร้อมที่เป็นปัญหามากที่สุดคือด้านบริหารงานบุคคล

วรศรา คำนึ่งธรรม (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการรองรับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อมระดับปานกลางใน 4 ด้านคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานในการบริหารการศึกษา ด้านระบบวางแผนการศึกษา ด้านระบบบัญชีทางการศึกษาและด้านระบบการติดตามตรวจสอบงานการศึกษา มีความพร้อมระดับน้อยใน 2 ด้านคือ ด้านระบบการบริหารงานบุคคลทางการศึกษาและด้านข้อมูลการศึกษา

ประภาพรรณ ไชยวงษ์ (2546: 63-67) ศึกษาวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษา พบว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงขององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมากกว่าการศึกษาในระบบการศึกษา ในระบบจัดระดับก่อนประถมศึกษา การศึกษานอกระบบจัดมากที่สุดคือจัดอบรมด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษาตามอัธยาศัยครอบคลุมการจัดศูนย์กีฬาันทนาการและที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน เรื่องที่ดำเนินการส่วนใหญ่คือ การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนและการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนส่งเด็กเข้าเรียน สำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ร่วมจัดในระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาและมีส่วนร่วมจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ปัจจัยเกี่ยวกับคนเป็นองค์ประกอบหลักที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการจัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลกล่าวคือ เจตนคติของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและบุคลากรที่มีต่อการศึกษา ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ทางการศึกษาของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นปัจจัยเสริม ส่วนประสมการณ์ในการจัดการศึกษาของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและบุคลากร ความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการจัดการศึกษาของสมาชิกและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นปัจจัยอุปสรรค จากกรณีศึกษาพบว่า การที่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นความสำคัญของการศึกษามีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ทางการศึกษาเป็นปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญมากกว่ารายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีรายได้สูงส่วนใหญ่จะนำรายได้มาใช้จ่ายในการศึกษาสูงกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีรายได้ต่ำและองค์การบริหารส่วนตำบลมีการนำรายได้มาใช้จ่ายเพื่อการศึกษาสูงกว่างบประมาณที่ได้รับอุดหนุนจากรัฐบาล แสดงถึงความเต็มใจขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะลงทุนด้านการศึกษา

ความคาดหวังขององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่คาดหวังให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับการมีส่วนร่วม คาดหวังให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมจัดในระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยร่วมจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ และดำเนินการทั้งทางวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคลและงานบริหารทั่วไป

โดยสรุป องค์การบริหารส่วนตำบลยังมีบทบาทในการจัดการศึกษาน้อย กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเพียงระดับเดียว โดยจัดอนุบาล 3 ขวบในโรงเรียนอันเนื่องมาจากรัฐมีนโยบายถ่ายโอนการจัดอนุบาล 3 ขวบให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีการจัดการศึกษานอกระบบโดยจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การบริหารส่วนตำบลใดจัดการศึกษาระดับสูงกว่าเนื่องจากต้องผ่านการประเมินความพร้อม

แอนนา หงษ์สามสิบเจ็ด (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดแพร่ โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมเป็น 5 ระดับคือ ไม่มีส่วนร่วม ร่วมรับรู้ ร่วมทำ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และร่วมทำร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับร่วมรับรู้ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านกระตุ้นการทำงาน ด้านการประสานงาน และ ด้านการประเมินผล ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาคือ ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และเสนอแนะว่า ควรอบรมปฏิบัติการเพื่อให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา

กล้า ทองขาว (2547: 142-145) ได้วิจัยระบบงานแผนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารการศึกษาขององค์การบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า กฎหมายกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีสิทธิและหน้าที่จัดการศึกษา แต่องค์การบริหารส่วนตำบลยังมีข้อจำกัดเรื่องความพร้อม ปัจจุบันการจัดการศึกษาที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดเองและรับถ่ายโอนมาจากหน่วยงานอื่นยังเป็นการศึกษาระดับปฐมวัยคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและอนุบาล 3 ขวบ ส่วนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่รับผิดชอบจัด เช่น อบรมหลักสูตรระยะสั้นแก่เยาวชน เด็ก สตรี คนชรา ผู้ด้อยโอกาส ด้านส่งเสริมการประกอบอาชีพ การฝึกอบรมการแสดงศิลปะพื้นบ้าน การสอนด้านหัตถกรรม การสืบสานประเพณีและ

วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยส่งเสริมและสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในกิจกรรมการเรียน การสอนตามวิถีชีวิตของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น และได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนา ระบบแผนการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควร ดำเนินการ ดังนี้

1. ควรใช้พลังทางสังคมจากโครงสร้างของตำบลและหมู่บ้านร่วมกันกำหนดกรอบ ทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของตำบล องค์การในตำบลและหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาควรร่วมกันศึกษาและกำหนดทิศทางอนาคตการศึกษาของตำบล และชุมชนให้ สอดรับและเชื่อมต่อกับทิศทางและเป้าหมายการศึกษาของท้องถิ่นและของชาติ โดยองค์การ บริหารส่วนตำบลร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรและ การจัดการ

2. เปลี่ยนรูปแบบการจัดทำแผนการศึกษาให้เป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมที่ มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยหน่วยงานส่วนกลางร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น ระดมนักวิชาการ เอกสารและสื่อต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งให้มีวิธีการปรับงบประมาณให้เป็นงบประมาณที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Performance Base Budgeting) ให้องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งทั่วประเทศมีแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาสังคมสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นและของชาติ สามารถจัดทำและ บริหารงบประมาณแบบบูรณาการตามแนวนโยบายของรัฐบาลได้ด้วยคามมั่นใจ

3. ส่วนกลาง คือ กรมการปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำการศึกษาและพัฒนากรอบ แนวทางเกี่ยวกับมาตรฐานการบริหารงานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม กำหนดตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การกำกับ การตรวจสอบและการประเมินผลแทน เพื่อเป็นแนวทางให้องค์การบริหาร ส่วนตำบลนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของการบริหารงานแผน- ยุทธศาสตร์การพัฒนา แต่ละตำบลและหมู่บ้าน

4. ทุกตำบลควรได้รับการพัฒนาข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ โดยจัดสร้างศูนย์ข้อมูล ตำบลขึ้น ให้มีการศึกษาข้อมูล กำหนดขอบข่าย สาระและประเภทของข้อมูลที่จำเป็นของตำบล พัฒนาระบบการจัดเก็บ ปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย จัดระบบการใช้และบริการข้อมูลข่าวสารของ ตำบล สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงให้ทุกฝ่ายเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารระหว่างตำบลและท้องถิ่น มีการสร้าง ฐานข้อมูลต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมใช้ ข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศชุมชนตำบลจะมีความสำคัญอย่าง ยิ่งต่อระบบงานแผนการศึกษาและยุทธศาสตร์การพัฒนาคำบลและหมู่บ้าน

5. สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการบริหารงานแผนการศึกษาของตำบลแต่ละ ตำบลและหมู่บ้านควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การบริหารงานแผนการศึกษา ศาสนา

ศิลปวัฒนธรรม การกีฬาและนันทนาการระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เวทีแห่งการเรียนรู้ เช่น จัดประชุมสัมมนา ย่อมเป็นการส่งเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติและเปิดโอกาสให้มีการสังสรรค์ทางความคิดของมวลชน

สรุปกรอบแนวคิดกระบวนการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล

จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ได้เห็นความสำคัญของการศึกษาและต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งที่เป็นความต้องการขององค์การบริหารส่วนตำบลเองและตามบทบัญญัติของกฎหมาย แต่เมื่อศึกษาความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากร การเงิน วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารและความรู้ความเข้าใจที่มีต่อการจัดการศึกษา จากสภาพความไม่พร้อมด้านต่าง ๆ จึงน่าสนใจว่าองค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการตามกระบวนการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาเพียงใด โดยได้นำเอาวงจรคุณภาพของ เดมมิง (The Deming Cycle) มาเป็นกรอบในการศึกษากระบวนการบริหารทรัพยากรและนำเอาประเภทของทรัพยากรของเบนเดอร์ (Bender) 4 ประเภทเป็นกรอบในการศึกษา ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรการเงิน และทรัพยากรข้อสนเทศ โดยศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อกระบวนการบริหารทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา ใช้บุคลากรในตำแหน่งที่มีบทบาทสูงในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นตัวแทนของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลผู้ที่มีบทบาททางด้านการศึกษา และเพื่อให้เห็นภาพความคิดเห็นของบุคลากรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดกรอบบุคลากรเพิ่มเป็นการจัดกลุ่มตามความสัมพันธ์ของฝ่ายงานโดยแบ่งเป็นฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารประกอบด้วยบุคลากรในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ฝ่ายนิติบัญญัติประกอบด้วยบุคลากรในตำแหน่ง ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล